

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทหารมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของประเทศชาติ มีหน้าที่โดยตรงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 77 ในการรักษาอธิปไตยของชาติเป็นกำลังของชาติที่ป้องกันภัยคุกคามจากภายนอกประเทศและรักษาความมั่นคงภายในประเทศ นอกจากนี้หน้าที่ดังกล่าวแล้ว ทหารยังมีหน้าที่ในการพัฒนาประเทศ การช่วยเหลือประชาชน และการเตรียมความพร้อมของกำลังพลทั้งที่เป็นกำลังพลประจำการและกองหนุนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งจะให้เกิดอำนาจกำลังรบที่มีตัวตนและอำนาจกำลังรบที่ไม่มีตัวตน ทั้งนี้ในปัจจุบันการดำเนินนโยบายของทหารยังยึดถือนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเป็นหลัก

กองทัพไทยในฐานะที่เป็นกองทัพสมัยใหม่ที่มีกำลังรบแบบทหารประจำการ โดยได้เริ่มการปรับปรุงกองทัพครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อย่างไรก็ตามการทหารสมัยใหม่ได้ปรับตัวอย่างมากในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนกระทั่งเมื่อไทยได้เข้าร่วมรบกับกองกำลังของสหประชาชาติที่นำโดยประเทศสหรัฐอเมริกาในสงครามเกาหลี จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในกองทัพไทย โดยได้รับการรับความช่วยเหลือทางอาวุธ การฝึกศึกษา การจัดหน่วยงานทหาร รวมทั้งแนวความคิดในการจัดกำลังและหลักนิยม ทำให้เกิดการลอกเลียนแบบประเทศผู้ให้ความช่วยเหลืออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่งผลต่อกระบวนการคิดต่างๆ เป็นแบบทหารสหรัฐฯทั้งสิ้น ทั้งนี้เมื่อโลกสิ้นสุดสงครามเย็นรูปแบบภัยคุกคามของโลกที่ถูกระเบิดเป็นสองค่ายลดลง ภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยหมดไป กองทัพไทยซึ่งถูกสร้างเพื่อรองรับสงครามเย็นจะต้องปรับปรุงอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกหลังยุคสงครามเย็น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของภัยคุกคาม รวมทั้งจากวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 (สุรชาติ บำรุงสุข, 2547, หน้า 55-56) ซึ่งกดดันให้รัฐบาลต้องปรับลดงบประมาณที่ไม่จำเป็นเร่งด่วนลง ทำให้เกิดแนวความคิดในการปฏิรูประบบราชการไทย เพื่อสร้างความเข้มแข็งรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ โดยมีประเด็นหลักคือ การปรับโครงสร้าง

องค์กร การบริหารจัดการ การปรับบทบาทและหน้าที่ การปรับปรุงระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์ การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน รวมทั้งกระแสโลกไร้พรมแดน (มนตรี สังขทรัพย์, พลเอก, 2550, หน้า 11) ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทางทหารอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อแนวคิดทางยุทธศาสตร์ หลักนิยม การปฏิบัติการทางทหาร และความพร้อมรบของกำลังพลที่จะสามารถรองรับภัยรูปแบบใหม่ ขณะเดียวกันก็ผลักดันให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ซึ่งส่งผลให้หน่วยงานราชการต้องตื่นตัวทางการศึกษา และมุ่งหวังให้กำลังพลมีสมรรถนะเพื่อตอบสนองความต้องการของหน่วยงาน

จากการปฏิรูประบบราชการทำให้กองทัพไทยต้องหันมาสนใจในการเพิ่มศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพสูงขึ้น เพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนระบบการทำงานและปรับลดหน่วยงานให้มีขนาดเล็กลง ทั้งนี้จากการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของการวางวิสัยทัศน์กองทัพบก พ.ศ. 2560 มีการประเมินว่ากองทัพบกมีจุดอ่อน เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่และมีความซับซ้อนเกี่ยวกับสายการบังคับบัญชาที่ค่อนข้างยาว ไม่มีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ง่าย การบริหารงบประมาณกระทำได้ยากเนื่องจากงบประมาณส่วนใหญ่ถูกใช้ในด้านกำลังพล คือ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเงินเดือน นอกจากนี้กองทัพบกมีค่าใช้จ่ายด้านยุทธโศปกรณ์ค่อนข้างมาก ทำให้การพัฒนาด้านอื่นๆ เป็นไปด้วยความยากลำบาก รวมทั้งยังมีวัฒนธรรมที่เป็นอุปสรรค เช่น ระบบอุปถัมภ์ การยึดถือสถาบัน และการขาดความต่อเนื่องด้านนโยบายเนื่องจากการปรับเปลี่ยนผู้บังคับบัญชา

จากปัญหาดังกล่าว กองทัพบกจำเป็นต้องปรับตัวให้มีความพร้อมทั้งด้านการบริหารจัดการ วัฒนธรรมองค์กร เทคโนโลยี กฎระเบียบ แต่ที่สำคัญคือจะต้องปรับคุณภาพของกำลังพลให้พร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองความต้องการของกองทัพ โดยเฉพาะสิ่งที่สำคัญคือ จะต้องพัฒนาแนวความคิดและคุณภาพของกำลังพลที่เป็นผู้บริหารหรือผู้วางแผน กำลังพลเหล่านี้ส่วนใหญ่จะสำเร็จจากหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก กำลังพลกลุ่มดังกล่าวเมื่อสำเร็จการศึกษาในหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบกแล้วจะปฏิบัติงานในฐานะฝ่ายเสนาธิการและผู้บังคับหน่วยระดับกองพันขึ้นไป ซึ่งถือว่าเป็นระบบการปฏิบัติการหลักของกองทัพบก เป็นที่ยอมรับในกองทัพบกว่าผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรนี้จะมีโอกาสก้าวหน้าในการรับราชการที่สูงกว่านายทหารทั่วไปที่ไม่สำเร็จหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนายทหารระดับผู้บังคับบัญชาของกองทัพบกชั้นกลางและชั้นสูงจะเป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบกเกือบทั้งสิ้น เนื่องด้วยการบรรจุเข้ารับตำแหน่งสำคัญของกองทัพบกจะถูกระงับในความชำนาญ

การทางทหารว่าต้องสำเร็จการศึกษาในหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก แต่หลังจากที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบกแล้ว มักจะพบว่า นายทหารสัญญาบัตรเหล่านั้นจะได้รับพัฒนาสมรรถนะน้อยลงและเนื่องจากภาระหน้าที่ในยามปกติมีมาก ทำให้ความสนใจในหน้าที่ทางทหารหรือความรู้ในยามไม่ปกติซึ่งเป็นหน้าที่หลักของทหารลดลง โดยพิจารณาได้จากการที่ผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบกส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญแก่วิชาหมวดการเสริมความรู้และลักษณะผู้นำโดยมีการนำความรู้ไปใช้อยู่ในระดับสูงซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นวิชาการนำทหาร จริยธรรมของฝ่ายอำนวยการและผู้นำ การสื่อความหมายและเทคโนโลยีสารสนเทศ ในขณะที่หมวดส่วนหมวดวิชาพื้นฐาน หมวดวิชาพัฒนาประเทศ หมวดวิชารักษาคความมั่นคงภายในและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ หมวดวิชาป้องกันประเทศ ซึ่งเป็นเนื้อหาหลักในการปฏิบัติหน้าที่ทางทหารกลับมีการนำไปใช้ประโยชน์ในระดับปานกลาง (ดำรงพล เชิดสงวน, พันเอก, 2549) รวมทั้งผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบกส่วนใหญ่แล้วจะติดพันกับการปฏิบัติงานจนไม่สามารถพัฒนาสมรรถนะให้ตามทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในของกองทัพบกที่ขวางกั้นการพัฒนาสมรรถนะผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก ปัจจุบันกองทัพได้เริ่มสนใจในแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของกำลังพลในหน่วยงานทุกระดับและให้มีการปรับปรุงหลักสูตรต่างๆ ของกองทัพบกให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ด้านความมั่นคงในปัจจุบัน เร่งรัดปรับปรุงให้กองทัพบกเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ประกอบกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ในขณะที่กองทัพบกได้พัฒนากำลังพลในภาพรวม แต่สำหรับผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบกซึ่งเป็นกำลังพลที่มีความสำคัญยังไม่มีแนวทางที่แน่นอนและเป็นรูปธรรมที่จะพัฒนาให้กำลังพลระดับยุทธการและยุทธศาสตร์ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้ต้องมองแนวทางว่า การพัฒนาสมรรถนะของกำลังพลในระดับผู้วางแผนและนโยบายควรมีตัวแบบอย่างไรเพื่อตอบสนองความสำเร็จตามบทบาทหน้าที่และภารกิจของกองทัพบก

กองทัพบกในฐานะเป็นหน่วยกำลังรบทางภาคพื้นดิน มีภารกิจในการเตรียมกำลังและใช้กำลัง เพื่อพิทักษ์รักษาเอกราชและความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประชาชน และผลประโยชน์ของชาติจึงเป็นหน่วยงานหลักที่มีความสำคัญต่อกองทัพไทย การวิจัยเพื่อหาตัวแบบสมรรถนะหลักของผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก ซึ่งเป็นผู้กำหนดแนวทางการดำเนินการในอนาคตของกองทัพไทยจึงเป็นแนวทางการวิจัยที่สำคัญต่อการสร้างความพร้อมของกำลังพลที่มีคุณค่าเพื่อมุ่งสู่การบรรลุภารกิจของกองทัพไทย

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 กองทัพบกมีวิธีการพัฒนาสมรรถนะผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอย่างไร และมีหลักการบริหารจัดการอะไรบ้างที่มีส่วนเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาสมรรถนะเหล่านั้น

1.2.2 สมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีสภาพปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

1.2.3 ตัวแบบสมรรถนะหลักของนายทหารสัญญาบัตรที่มีประสิทธิภาพเพื่อรองรับภารกิจในอนาคตควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของกองทัพบกและหลักการบริหารจัดการของกองทัพบกที่มีส่วนเพิ่มสมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก

1.3.2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคของสมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

1.3.3 เพื่อสังเคราะห์ตัวแบบสมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบกให้สามารถรองรับภารกิจในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้จะเน้นศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะและตัวแบบสมรรถนะหลัก ปัญหาและอุปสรรค แนวทางการนำมาประยุกต์ใช้กับหน่วยราชการทหาร มีกรอบการศึกษาซึ่งจะมุ่งศึกษาและหาข้อมูลของผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบกซึ่งปฏิบัติงานในหน้าที่ของฝ่ายเสนาธิการของหน่วยและผู้บังคับหน่วยโดยจำกัดเฉพาะกองทัพบกเท่านั้น

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาแนวความคิดการพัฒนาสมรรถนะและตัวแบบสมรรถนะหลักของผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว

1.4.2 ขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ฝ่ายเสนาธิการและผู้บังคับบัญชาของหน่วยซึ่งถือเป็นผลผลิตและผู้ใช้ผลผลิตจากโรงเรียนเสนาธิการทหารบก ผู้บังคับบัญชาและอาจารย์ของโรงเรียนเสนาธิการทหารบกซึ่งเป็นผู้ผลิต รวมถึงกำลังพลทั่วไปของกองทัพบกและบุคคลภายนอก ซึ่งมองเห็นภาพลักษณ์ของผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก

1.4.3 ขอบเขตประชากร

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการวิจัยประกอบด้วยผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบกซึ่งปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายเสนาธิการและผู้บังคับหน่วยระดับกองพันขึ้นไป

1.5 จรรยาบรรณของผู้วิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยยึดถือตามจรรยาบรรณนักวิจัยของสภาวิจัยแห่งชาติ พ.ศ. 2541 (สภาวิจัยแห่งชาติ, 2541) มีรายละเอียดดังนี้

1.5.1 นักวิจัยต้องซื่อสัตย์และมีคุณธรรมในทางวิชาการและการจัดการ นักวิจัยต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน ไม่ลอกเลียนงานของผู้อื่น ต้องให้เกียรติและอ้างถึงบุคคล หรือแหล่งที่มาของข้อมูลที่นำมาใช้ในงานวิจัย ต้องซื่อตรงต่อการแสวงหาทุนวิจัยและมีความเป็นธรรมเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

1.5.2 นักวิจัยต้องตระหนักถึงพันธกรณีในการทำวิจัย ตามข้อตกลงที่ทำไว้กับหน่วยงานที่สนับสนุนการวิจัยและต่อหน่วยงานที่ตนสังกัด นักวิจัยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีและข้อตกลงการวิจัยที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายยอมรับร่วมกัน อุทิศเวลาทำงานวิจัยให้ได้ผลดีที่สุด และเป็นไปตามกำหนดเวลา มีความรับผิดชอบ ไม่ละทิ้งงานระหว่างดำเนินการ

1.5.3 นักวิจัยต้องมีพื้นฐานความรู้ในสาขาวิชาการที่ทำวิจัย นักวิจัยต้องมีพื้นฐานความรู้ในสาขาวิชาการที่ทำวิจัยอย่างเพียงพอและมีความรู้ความชำนาญ หรือมีประสบการณ์

เกี่ยวเนื่องกับเรื่องที่ทำวิจัย เพื่อนำไปสู่งานวิจัยที่มีคุณภาพ และเพื่อป้องกันปัญหาการวิเคราะห์ การตีความหรือการสรุปที่ผิดพลาดอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่องานวิจัย

1.5.4 นักวิจัยต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ศึกษาวิจัย ไม่ว่าจะเป็สิ่งที่มีชีวิต หรือไม่มีชีวิต นักวิจัยจะต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบระมัดระวังและเที่ยงตรงในการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคน สัตว์ พืช ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกและมีปณิธานที่จะอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

1.5.5 นักวิจัยต้องเคารพศักดิ์ศรีและสิทธิของมนุษย์ที่ใช้เป็นตัวอย่างในการวิจัย ทั้งนี้ นักวิจัยต้องไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ทางวิชาการจนละเลยและขาดความเคารพในศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ ต้องถือเป็นภาระหน้าที่ที่จะอธิบายจุดมุ่งหมายของการวิจัยแก่บุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยไม่หลอกลวงหรือบีบบังคับ และไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

1.5.6 นักวิจัยต้องมีอิสระทางความคิด โดยปราศจากอคติในทุกขั้นตอนของการทำวิจัย นักวิจัยต้องมีอิสระทางความคิด ต้องตระหนักว่าอคติส่วนตัวหรือความลำเอียงทางวิชาการ อาจส่งผลให้มีการบิดเบือนข้อมูลและข้อค้นพบทางวิชาการ อันเป็นเหตุให้เกิดผลเสียหายต่องานวิจัย

1.5.7 นักวิจัยพึ้งนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางที่ชอบ นักวิจัยพึ้งเผยแพร่ผลงานวิจัยเพื่อประโยชน์ทางวิชาการและสังคม ไม่ขยายผลข้อค้นพบจนเกินความเป็นจริงและไม่ใช้ผลงานวิจัยไปในทางมิชอบ

1.5.8 นักวิจัยพึ้งเคารพความคิดเห็นทางวิชาการของผู้อื่น นักวิจัยพึ้งมีใจกว้างพร้อมที่จะเปิดเผยข้อมูลและขั้นตอนการวิจัย ยอมรับพึ้งความคิดเห็นและเหตุผลทางวิชาการของผู้อื่น และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยของตนให้ถูกต้อง

1.5.9 นักวิจัยพึ้งมีความรับผิดชอบต่อสังคมทุกระดับ นักวิจัยพึ้งมีจิตสำนึกที่จะอุทิศกำลังสติปัญญาในการทำวิจัยเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อความเจริญและประโยชน์สุขของสังคมและมวลมนุษยชาติ

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.6.1 ได้แนวทางในการปรับนโยบายและหน่วยงานของกองทัพกเพื่อตอบสนองการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร เพื่อรองรับการปฏิรูประบบราชการให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับจากสังคม

1.6.2 ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการพัฒนาสมรรถนะของนายทหารสัญญาบัตรที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก

1.6.3 ได้ตัวแบบสมรรถนะหลักของผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบกอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติราชการ รวมทั้งหาแนวทางที่เหมาะสมซึ่งจะสนับสนุนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในระบบราชการ

1.6.4 เป็นประโยชน์สำหรับนักวิชาการ ผู้ศึกษาค้นคว้าในการสร้างองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการและด้านสมรรถนะของบุคลากร

